

Kısaca Konu Başlıkları gizle

- 1 a. Mahalle Mektebi ve Şemsi Efendi Okulu
- 2 b. Selânik Mülkiye Rüştiyesi-Selânik Askerî Rüştiyesi
- 3 c. Manastır Askerî İdadisi
- 4 ç. Harp Okulu- İstanbul
- 5 d. Harp Akademisi - İstanbul

Mustafa Kemal 1881 yılında Selânik'in Koca Kasım Mahallesi, Islahane Caddesi'nde üç katlı bir evde doğmuştur. Mustafa Kemal'in annesi Sofuzade Feyzullah Efendi'nin kızı Zübeyde Hanım'dır. Ailenin soyu Anadolu'dan Rumeli'ye iskân edilen Konyar yörüklerinden gelmektedir. Babası Ali Rıza Efendi, "**Kırmızı Hafız**" lakabıyla tanınan Ahmet Efendi'nin oğludur. Aile, Anadolu'dan Rumeli'ye geçmiş, orada önce Kocacık beldesine yerleşmiş, 1830'larda da Selânik'e göç etmiştir.

Mustafa Kemal'in doğduğu ev, Selânik

Mustafa Kemal'in doğduğu, ortaokula kadar eğitimini sürdürdüğü Selânik, Makedonya'nın en büyük şehirlerinden ve en önemli limanlarından biriydi. Bu şehir, II. Abdülhamit Dönemi'nde birçok bakımdan gelişmişti. 1871'de Vardar Vadisi boyunca döşenmeye başlanan demir yolu 1888'de Üsküp'e, 1894'te Manastır'a kadar uzanmıştı.

Şehre 1897-1903 tarihleri arasında da yeni liman tesisleri kurulmuştu. Şehirde birçok dinden, mezhepten ve ırktan insan bir arada yaşamaktaydı. Selânik'in önemli bir ticaret merkezi olması ve renkli etnik yapısı çeşitli fikir akımlarının bu şehirde yaşamasına elverişli bir ortam oluşturmuştu. 1883 yılında Selânik vilayetinin (**Siroz ve Drama sancakları dâhil**) genel nüfusu bir milyona yaklaşmış durumdaydı. %51'i Türk-Müslüman olan vilayetin %23'ünü Rumlar, %21'ini Bulgarlar oluşturmaktaydı.

Çeşitli din, dil ve düşünceye sahip insanların kaynaştığı bu şehir, yoğun kültür tesislerini barındırmasıyla dikkat çekmekteydi. Bu yoğunluğu ise çeşitli Rum, Bulgar, Romen, Ermeni, Yahudi, Sırp, Ulah, Alman, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Amerikan okullarıyla yansıtmaktaydı. Ayrıca şehirde pek çok Türk okulu bulunmaktaydı. Selânik'te Türk basın hayatı oldukça canlı olup bu canlılığa azınlıklar da gazete ve dergileriyle katılmaktaydı. II. Balkan Savaşı sonunda (**10 Ağustos 1913**) imzalanan Bükreş Antlaşması'yla kaybedilen bu önemli merkez, Yunanistan'a bırakılmıştı.

Mustafa Kemal'in ailesi

a. Mahalle Mektebi ve Şemsi Efendi Okulu

Mustafa okul çağına gelince annesi ile babası arasında Mustafa'nın eğitimi hakkında görüş ayrılığı belirdi. Annesi Mustafa'nın mahalle mektebine gitmesini, babası ise onun yeni açılan Şemsi Efendi Okulunda eğitim almasını arzu ediyordu. Mustafa, Haziran 1886'da önce annesinin isteği üzerine Koca Kasım Paşa Mahallesi'ndeki Hafız Mehmet Efendi'nin mahalle mektebine başlamış sonra babasının isteği üzerine Şemsi Efendi Okulunda eğitimine devam etmişti.

Çağdaş bir anlayışla eğitim veren bu okul, Mustafa'nın fikrî gelişimini derinden etkiledi. Mustafa, bu okulda okurken Ali Rıza Efendi vefat etti. Bunun üzerine Zübeyde Hanım çocukları ile birlikte Langaza'daki bir çiftlikte (**Rapla Çiftliği**) kâhya olan kardeşi Hüseyin Ağa'nın yanına gitti. Kısa **zaman** sonra Zübeyde Hanım, oğlunun eğitimini düşünerek Mustafa'yı teyzesinin yanına, Selânik'e gönderdi.

b. Selânik Mülkiye Rüştüyesi-Selânik Askerî Rüştüyesi

Mustafa, önce Selânik Mülkiye Rüştüyesine başladı. Ancak Mustafa çocukluğundan itibaren askerliğe büyük bir ilgi duyuyordu. Hatıralarında anlattığına göre komşularından Kadri Bey'in askerî rüştüyeye (ortaokul) giden oğlu Ahmet ve sokakta gördüğü üniformalı subayların onun askerlikle ilgili isteğini artırıyordu.

Bu yüzden annesine haber vermeden 1893 yılında Selânik Askerî Rüştüyesinin sınavlarına girdi ve başarılı oldu. Mustafa'nın annesini ikna etmesi zor olmadı. Mustafa'nın yetişmesinde önemli rol oynayan Selânik Askerî Rüştüyesi sayesinde artık yeni bir ufuk açıyordu.

Mustafa, Selânik Askerî Rüştüyesinde başarılı bir öğrenci olarak öğretmenlerinin dikkatini çekti. Matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Sabri Bey, zekâsını ve çalışkanlığını takdir ettiği öğrencisine Namık Kemal'den esinlenerek "**Senin de adın Mustafa, benim de. Arada bir fark olmalı. Senin adının sonuna bir de Kemal ekleyelim.**" teklifinde bulundu. Kemal ismi, onun gelecekteki olgunluk ve önderliğinin âdeta işareti olmuştu.

c. Manastır Askerî İdadisi

Mustafa Kemal'in Selânik Askerî Rüştüyesini bitirdikten sonra artık askerî idadide (**askeri lise**) öğrenimini sürdürmesi gerekiyordu. Bunun için o, İstanbul'a gitmeyi düşünüyordu. Ancak öğretmenlerinden Hasan Bey'in tavsiyesiyle 13 Mart 1896'da Manastır Askerî İdadisine yazıldı.

Günümüzde müze olarak kullanılan Manastır Askerî İdadisi

İdadide sınıf arkadaşı **Ömer Naci** vesilesiyle **Tevfik Fikret** ve **Namık Kemal**'in eserlerini okumaya başlayan, şiir ve edebiyatla ilgilenen Mustafa Kemal, arkadaşı **Ali Fethi Bey** aracılığıyla da Jean Jacques Rousseau (**Jan-Jak Ruso**), **Montesquieu (Monteskiyö)**, **Voltaire (Volter)** gibi filozofları tanımaya başlamıştı.

Ancak kompozisyon öğretmeni Mehmet Asım Bey'in şiir ve edebiyatın askerlikle bağdaşmayacağı uyarısı karşısında tarihe ilgi duymaya başladı. Nitekim tarih öğretmeni Kolağası Mehmet Tevfik (**Bilge**) Bey tarih bilgisi ile Mustafa Kemal'e yeni ufuklar açtı. Mustafa Kemal'in idadide başlayan tarih sevgisi gittikçe büyüdü ve vefatına kadar devam etti.

Genç Mustafa Kemal, askerî eğitimi dışında, yazları izinli olarak Selânik'e döndüğü zaman Fransızcasını ilerletmek için özel kurslar alıyordu. Ayrıca Fransızca öğretmeni Yüzbaşı Naküyiddin (**Yücekök**) Bey onun dersleri ile özel olarak ilgileniyordu. Lise öğrenimi sürecinde Mustafa Kemal'i derinden etkileyen olaylardan biri 1897'deki Türk-Yunan Savaşı olmuştur.

Daha 16 yaşında olmasına rağmen bu savaşa gönüllü olarak katılma isteği, ona hayatının en

heyecan verici günlerini yaşatır. Ancak Türk ordusunun savaş meydanında zafer kazanmasına rağmen barış masasında zararlı çıkması onda büyük bir hayal kırıklığına sebep olmuştur.

Mustafa Kemal'in yaşadıkları ve öğrendikleri kendisi için büyük bir tecrübedir. Artık vazgeçilmez vatan sevgisi Mustafa Kemal'in en belirgin özelliklerinden biri olacaktır. Manastır Askerî İdadisinin bu çalışkan öğrencisi, 1898 Kasım'ında bütün derslerden tam not alarak okulunu ikincilikle bitirir.

ç. Harp Okulu- İstanbul

Genç Mustafa Kemal, 13 Mart 1899 tarihinde İstanbul Harp Okuluna girer. Mustafa Kemal, harp okulundaki ilk yılında İstanbul'a alışmaya çalışır. Mustafa Kemal 1922'de anlattığı anılarında, İstanbul'da geçen bu ilk yılı için şunları söyler:

Birinci sınıfta gençlik hayallerine tutuldum. Dersleri ihmal ettim. Senenin nasıl geçtiğinin farkında olmadım ancak dersler kesilince kitaplara sarıldım.

Mustafa Kemal ilk yıl tecrübesinden sonra ikinci ve üçüncü sınıflarda derslerine daha çok odaklanır. Matematiğe duyduğu merak devam ederken askerlik derslerine dikkatini daha da yoğunlaştırır. Mustafa Kemal için bu yıllar, geleceğin askerî dehasının kendini göstermeye başladığı bir devredir. Mustafa Kemal 3. sınıfta 8. olarak dereceye girmiş ve kurmaylığa hak kazanmıştır.

Harp okulu yılları Mustafa Kemal'in fikrî gelişimi için oldukça verimli olur. Bir ara okulda Ömer Naci, Ali Fuat (Cebesoy), İsmail Hakkı gibi arkadaşları ile el yazması bir dergi bile çıkarır ve "hürriyet" fikrini yaymaya çalışır. Namık Kemal'in eserlerini okuyan Mustafa Kemal'in zihninde vatanperver ve özgürlükçü görüşler etkili olmuştur.

d. Harp Akademisi - İstanbul

Mustafa Kemal, 3 senelik başarılı harbiye öğreniminden sonra 10 Ocak 1902'de teğmen (**mülazım**) rütbesi ile harp akademisinde eğitim hayatına devam etmişti. Başarılı harp okulu öğrencilerinin kurmay olarak yetiştirildiği bu yüksek öğretim kurumunun süresi iki yıldır. Mustafa Kemal harp akademisindeki ilk yılını anılarında şöyle anlatmıştır:

Erkân-ı Harp sınıflarına geçtik. Mevcut olan derslere çok iyi çalışıyordum. Bunların ötesinde bende ve bazı arkadaşlarda yeni fikirler oluştu. Memleketin idaresinde ve siyasetinde fenalıklar olduğunu keşfetmeye başladık...

Akademi öğretmenleri dil bilen, iyi yetişmiş, seçkin öğretim elemanlarından oluşuyordu. Burada o, bir taraftan mesleki bilgilerini geliştirirken diğer taraftan devletin geleceği ile ilgili konularda arkadaşlarını uyarma gayreti içindeydi.

Mustafa Kemal'in örgün eğitiminin son iki yılı lider kimliğinin belirginleştiği verimli bir dönemdir. Paris'teki Jön Türk (**Genç Osmanlılar**) gazeteleri ile Fransız gazetelerini getirtirken harp okulunda tecrübe ettiği el yazısı ile dergi hazırlama işine tekrar başlar.

Mustafa Kemal, harp akademisindeyken onun yeteneklerinin ilk farkında olan **Osman Nizami Paşa**'dır. Paşa, onu zekâ ve yüksek kabiliyeti ile memleketin geleceği üzerinde tesiri olacak biri olarak görür. Mustafa Kemal'in askerlik ve siyasi hayatındaki başarılar Osman Nizami Paşa'nın düşüncelerini haklı çıkaracaktır. Mustafa Kemal ile beraber 11 Ocak 1905 tarihinde harp akademisinden toplam 37 kişi mezun olmuştur. Bunların 13'ü "**kurmay**"dır. Mustafa Kemal bu 13 kişi arasında beşinci olmuştur.

Kaynak: 12.Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı (PDF)

İnkılap Tarihi Ders Notları